

Journal of Child, Literature and Language Education – JCLLE

<http://dergipark.gov.tr/ceded>

Article type: Research

Received date: 29.09.2020

Accept date: 05.11.2020

Doi no: 10.47935/ceded.801810

Child Rights in Illustrated Children's Books

Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN*, Tuğçe KARTAL**, Süreyya YILDIZ***

Abstract. The aim of this study is to examine the level of inclusion of child rights in illustrated children's books. In line with this general purpose, the study carried out with case study from qualitative research designs. In the data collection process, document analysis was used in this study. Document Analysis Totally 64 illustrated children books were selected via purposeful sampling methods by selecting the first 5-15 books that were sold online in 2019 in Turkey (Kitapyurdu, D& R, BKM) considering most preferred publishers of illustrated children books (Can Çocuk, Yapi Kredi, İş Bankası, Redhose Kidz, 1001 Çiçek, Hep Kitap, Beta Kids). The books were analyzed by descriptive analysis. In this study where the main theme was determined as child rights; sub-themes were determined as the right to life, development, protection and participation. These themes (Karaman Kepenekci and Aslan (2011) were arranged considering the framework determined in their study. Totally 1063 sentences regarding rights were identified in 64 books investigated. In this study, it was determined that expressions about participation (f= 700) and survival rights of children (f=182) are more included in illustrated children's books on the other hand expressions about developmental (f=142) and protection rights (f=39) were included less. As a result of this research, it was determined that rights were included at different levels in the books.

Keywords: Child rights, illustrated children's books, preschool education

* Assoc. Prof. Dr, Bursa Uludag University, Education Faculty, Basic Education Department, Preschool Education Program, Bursa; email:pinarbag@uludag.edu.tr

** Preschool Teacher, MoNE, Bursa; email: tugcekrll@gmail.com

*** Preschool Teacher, MoNE, Bursa; email: thepleiadesstar@gmail.com

Resimli Çocuk Kitaplarında Çocuk Hakları

Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN*, Tuğçe KARTAL, Süreyya YILDIZ*****

Öz. Bu çalışmanın amacı resimli çocuk kitaplarında çocuk haklarına yer verme düzeylerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada verilerin toplanma sürecinde ise doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de 2019 yılındaki kitap satış sitelerinde (Kitapyurdu, D&R, BKM Kitap) resimli çocuk kitaplarında en çok tercih edilen yayınevlerinin (Can Çocuk, Yapı Kredi, İş Bankası, Redhose Kidz, 1001 Çiçek, Hep Kitap, Beta Kids) her birinde en çok satan ilk 5 ile 15 kitabı seçilerek amaçlı örnekleme yolu ile belirlenmiş toplamda 64 resimli çocuk kitabı belirlenmiştir. Kitaplar betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Ana tema çocuk hakları, alt temalar ise yaşama, gelişime, korunma ve katılım hakları olarak belirlenmiştir. Bu temalar Karaman Kepenekci ve Aslan’ın (2011) yaptıkları araştırmada belirledikleri çerçeve göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir. Bu araştırma sonucunda incelenen 64 resimli çocuk kitabında toplam 1063 hak cümlesi tespit edilmiştir. Resimli çocuk kitaplarında belirlenen hak cümleleri incelendiğinde; çocukların katılım (f=700) ve yaşamsal (f=182) hakları ile ilgili ifadeler daha fazla yer verdikleri; gelişimsel (f=142) ve korunma(f=39) hakları ile ilgili ifadeler ise daha az yer verdikleri saptanmıştır. Bu bulgular ışığında çocukların Çocuk Hakları Sözleşmesi ile ilgili olarak daha fazla bilgilendirilmeleri ve eğitilmeleri için kitaplarda daha fazla hak ifadelerine yer verilmesi gerektiği söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Çocuk hakları, resimli çocuk kitapları, okul öncesi dönem.

* Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Basic Education Departm Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi ABD., Bursa; email:pinarbag@uludag.edu.tr

** Okul Öncesi Öğretmeni, MEB, Bursa; email: tugcekrtil@gmail.com

*** Okul Öncesi Öğretmeni, MEB, Bursa; email: thepleiadesstar@gmail.com

1. Giriş

Çocuk hakları, çocukların doğuştan kazandıkları insan hakları temelinde çocuğun etkin, eşit ve özgür bir yetişkin olma sürecinde sahip olması gereken yetkileri içeren ve fiziksel, sosyolojik, psikolojik ve politik olarak nitelendirilen hakları kapsayan evrensel bir terimdir (Özdemir Uluç, 2008; Uçuş ve Şahin, 2012). Çocuk haklarının evrenselleşmesinde en önemli belgelerden biri 1989 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilerek, Türkiye de dâhil olmak üzere dünya genelinde yürürlüğe giren Çocuk Hakları Sözleşmesidir. Hukuki bir metin olan bu sözleşme; çocuğun temel gereksinimlerini karşılayan yaşamsal haklar, oyun, eğitim, dinlenme gibi çocuğun gelişimi için gerekli olan gelişme hakları, çocuğun ihmal ve istismardan korunma hakları ve çocuğun içinde büyüdüğü aile, okul ve toplum üçgeninde etkin rol almasını içeren katılım hakları olarak sınıflandırılmaktadır (Akyüz, 2015; Karaman Kepenekci ve Aslan, 2011; Merrey, 2017).

Hakların eğitimine başlamada en ideal zaman dilimi olan çocuklukta, haklara saygılı bir gelecek yetiştirmek için en etkili yol çocuk hakları eğitimidir. Çocuk haklarının bilincinde olan ve bunu yaşamına uygulayan bireyler yetiştirmek ise eğitim kurumlarının en önemli görevlerindedir. Çocuklara haklarının eğitimi çevresindeki bireylere saygı duygusunu geliştirmeyi, onlara haklarını öğretmeyi ve bu hakları koruma yollarını içermektedir. Bu eğitim süreci, çocuk hakları sözleşmesine uygun eğitim uygulamalarını kapsamaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak çocuklar öğrendiklerini davranış olarak kazanacak ve yaşama yansıtacaklardır (Akyüz, 2016; Flowers, 2010; Gömleksiz, Kilimci, Vural, Demir, Koçoğlu-Meek ve Erdal, 2008; Howe ve Covell, 2010; Seyhan ve Cansever, 2017; Uçuş, 2013). Çocuk hakları eğitimi bazı ülkelerin ders programlarında yer almaya başlamış olsa da hala dünyada engellerle karşılaşmaktadır (Collins, 2019). Bu nedenle sadece ders programları ile değil farklı yollarla da çocuk hakları eğitiminin verilmesi gerekmektedir.

Hakların eğitiminde resimli çocuk kitapları da ayrı bir yer tutmaktadır. Resimli çocuk kitapları, çocukların eğlenirken öğrenebilmesini sağlayan ve hayal dünyalarını zenginleştiren, eleştirel düşünmeyi sağlayan görsel öğelerden ve dilsel metinlerden oluşan kısacası zihinsel, dilsel becerilerin edinilmesini sağlayan kitaplardır (Erbay ve Samur, 2012; Owens ve Nowell, 2001; Şahin, 2014). Ayrıca resimli çocuk kitapları, çocuklara okulöncesi dönemden itibaren evde ve okulda çocuk haklarının verilmesini sağlayabilecek en uygun araçlardan biri olarak da ifade edilmektedir (Karaman Kepenekçi ve Aslan, 2011). Okul öncesi dönemde resimli çocuk kitaplarını fiziksel, görsel, içerik, ileti, kavramlar ve kazanımlara uygunluk açısından inceleyen çeşitli araştırmalar bulunmaktadır (Gönen, Karakuş, Uysal, Kehçi, Ulutaş ve Kahve, 2016; Gönen, Uygun, Erdoğan ve Katrancı, 2012; Karagöz, 2018; Kılıç, Değirmenci, Ünsal ve Balat, 2017; Veziroğlu ve Gönen, 2012; Yılmaz ve Özdemir Eren, 2017). Ayrıca resimli çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet, kültürel farkındalık ve değerler gibi konuların ele alındığı da görülmektedir (Bağçeli Kahraman ve Özdemir, 2019; Dilek, 2017; Körükçü, Kapıkıran ve Aral; Erhan, 2020). 100 Temel Eserde (Türkyılmaz ve Kuş, 2014), Aytül Akal öykülerinde (Maltepe, 2013), masallarda (Turan, 2011), atasözlerinde (Türkyılmaz, 2015), ilkökul ders

programlarında (Buğday ve Küçüköğlü, 2017; Dünder ve Hareket, 2016) çocuk haklarını ve cinsel eğitim ve cinsel istismarı (Güzelyurt, 2020) inceleyen araştırmalar da bulunmaktadır. Ancak Türkiye’de resimli çocuk kitaplarında çocuk haklarını inceleyen sadece üç araştırmaya rastlanmıştır (Aslan ve Güldenoğlu, 2018; Büyükalan ve Harmankaya, 2019; Karaman Kepenekçi ve Aslan, 2011). Karaman Kepenekçi ve Aslan (2011) tarafından yapılan araştırmanın 2011 yılında yapılmış olması, Aslan ve Güldenoğlu’nun (2018) araştırmasında on kitabın incelenmesi, Büyükalan ve Harmankaya’nın sadece ödüllü kitapları incelemesi, son dönemlerde çocuk kitaplarının yaygınlaşması ve sayılarının artması düşüncelerinden yola çıkarak; 2019 yılında en çok satılan kitapların belirlenerek incelenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. En çok okunulduğu düşünülen bu resimli çocuk kitaplarının çocuklara çocuk haklarını farketmesi ve çocukların haklarından haberdar olmaları açısından önemlidir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı en çok satılan resimli çocuk kitaplarında çocuk haklarına yer verilme düzeyini incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda resimli çocuk kitaplarında yaşama, gelişime, katılım ve korunma haklarına yer verme düzeylerinin belirlenmesine çalışılmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli/ Deseni

Araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile gerçekleştirilmiştir. Durum çalışmasında araştırmacı bir durum ya da durumlar hakkında gözlem, görüşme, doküman gibi çeşitli bilgi kaynaklarını kullanarak derinlemesine bilgi edinmekte ve bu bilgiyi sunmaktadır (Creswell, 2013). Araştırmada verilerin toplanma sürecinde uygun dokümanların araştırılıp incelenmesini kapsayan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır (Meriam, 2013).

2.2. İncelenen Dökümanlar

Türkiye’de 2019 yılındaki kitap satış sitelerinde (Kitapyurdu, D&R, BKM Kitap) resimli çocuk kitaplarında en çok tercih edilen yayınevlerinin (Can Çocuk, Yapı Kredi, İş Bankası, Redhose Kidz, 1001 Çiçek, Hep Kitap, Beta Kids) her birinde en çok satan ilk 5 ile 15 kitabı seçilerek amaçlı örnekleme yolu ile toplamda 64 resimli çocuk kitabı belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme tek bir araştırmayla evrene genellemenin zor olduğu durumlarda gereken kriterlerin belirlenerek seçimin yapılmasını içermektedir (Johnson ve Christensen , 2014).

Tablo 1’de incelenen kitaplara ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 1

Araştırma Kapsamına Alınan Kitaplara İlişkin Bilgiler

	Yazar	Yıl	Kitabın Adı	Yayın Evi ve Yeri
K1.	Şahinkanat, S.	(2016)	<i>Üç Kedi Bir Dilek.</i>	İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
K2.	Şahinkanat, S.	(2015)	<i>Üç Kedi Bir Canavar.</i>	İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
K3.	Tavano, S.	(2016)	<i>Nasıl Başlar?</i>	İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

K4.	Şahinkanat, S	(2016)	<i>Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor.</i>	İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
K5.	Şahinkanat, S.	(2016)	<i>Maymun Kral.</i>	İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
K6.	Oral, F.	(2016)	<i>Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga.</i>	İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
K7.	Şahinkanat, S.	(2016)	<i>Annemin Çantası.</i>	İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
K8.	Oral, F.	(2016)	<i>Farklı Ama Aynı.</i>	İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
K9.	Oral, F.	(2016)	<i>Kırmızı Kanatlı Baykuş.</i>	İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
K10.	Oral, F.	(2017)	<i>Guguklu Saatin Küçük Kuşu.</i>	İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
K11.	Oral, F.	(2016)	<i>Kırmızı Elma.</i>	İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
K12.	Engler, M.	(2016)	<i>Bay Tavşanın Bir Fikri Var.</i>	İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
K13.	Ak, B.	(2016)	<i>Büyükanne ve Miyop Ejderha.</i>	İstanbul: Can Çocuk Yayınları
K14.	Göknil, C.	(2011)	<i>Babasının Başka Evi Var.</i>	İstanbul: Can Çocuk Yayınları
K15.	Göknil, C.	(2015)	<i>Deniz Masalı.</i>	İstanbul: Can Çocuk Yayınları
K16.	Göknil, C.	(2016)	<i>Kardeşim.</i>	İstanbul: Can Çocuk Yayınları
K17.	Ak, S.	(2016)	<i>Kırık Şemsiye.</i>	İstanbul: Can Çocuk Yayınları
K18.	Genç, G.	(2016)	<i>Küçük Kırmızı Düşme.</i>	İstanbul: Can Çocuk Yayınları
K19.	Ünal, A.	(2015)	<i>Minik Ayı Vadu, Annem Beni Seviyor Mu?</i>	İstanbul: Can Çocuk Yayınları
K20.	Ünal, A.	(2015)	<i>Minik Ayı Vadu, Ormandaki Dedikodu.</i>	İstanbul: Can Çocuk Yayınları
K21.	Ünal, A.	(2015)	<i>Minik Ayı Vadu, Arkadaş Arıyor.</i>	İstanbul: Can Çocuk Yayınları
K22.	Ak, S.	(2016)	<i>Eskiler Alırım.</i>	İstanbul: Can Çocuk Yayınları
K23.	Avcı, F.	(2016)	<i>Kırmızı Fili Gördünüz Mü?</i>	İstanbul: Can Çocuk Yayınları
K24.	Ak, B.	(2016)	<i>Uyurgezer Fil.</i>	İstanbul: Can Çocuk Yayınları
K25.	Clarck, E.	(2016)	<i>Aylar Kitap Okumaz.</i>	İstanbul: 1001 Çiçek Yayınları
K26.	Beigel, C.	(2017)	<i>Annesini Arayan Bukalemun.</i>	İstanbul: 1001 Çiçek Yayınları
K27.	Pett, M. – Rubinstein, G.	(2012)	<i>Hiç Hata Yapmayan Kız.</i>	İstanbul: 1001 Çiçek Yayınları
K28.	Fearnley, J.	(2015)	<i>Senin Gibi.</i>	İstanbul: 1001 Çiçek Yayınları
K29.	Beigel, C.	(2016)	<i>Anne Tavuk Anlatıyor, Sudan Korkan Timsah.</i>	İstanbul: 1001 Çiçek Yayınları
K30.	Beigel, C.	(2016)	<i>Anne Tavuk Anlatıyor, Kötü Sözler Söyleyen Koala.</i>	İstanbul: 1001 Çiçek Yayınları
K31.	Beigel, C.	(2016)	<i>Anne Tavuk Anlatıyor, Erken Kalkmayı Sevmeyen Kurbağa.</i>	İstanbul: 1001 Çiçek Yayınları
K32.	Beigel, C.	(2016)	<i>Anne Tavuk Anlatıyor, Şekeri Çok Seven Kurt.</i>	İstanbul: 1001 Çiçek Yayınları
K33.	Brown, P.	(2018)	<i>Bay Kaplan Yabana Çıkıyor.</i>	İstanbul: Hep Kitap Yayınları
K34.	Kerr, J.	(2017)	<i>Dombili ve Tavşancık.</i>	İstanbul: Hep Kitap Yayınları
K35.	Kerr, J.	(2017)	<i>Dombili Yeni Yılı Kutluyor.</i>	İstanbul: Hep Kitap Yayınları
K36.	Talleg, O.	(2017)	<i>Koyunlar Kralı I. Louis.</i>	İstanbul: Hep Kitap Yayınları
K37.	Scheffler, A.	(2016)	<i>Tavşancan ile Faresu Küçük Su Birikintisi.</i>	İstanbul: Hep Kitap Yayınları
K38.	Scheffler, A.	(2016)	<i>Tavşancan ile Faresu Korkunç Canavar.</i>	İstanbul: Hep Kitap Yayınları
K39.	Scheffler, A.	(2016)	<i>Tavşancan ile Faresu Karlı Gün.</i>	İstanbul: Hep Kitap Yayınları

K40.	Özkan, S.	(2016)	<i>Dişi Düşen Ejderha.</i>	İstanbul: Beta Kids Yayınları
K41.	Gravett, E.	(2017)	<i>Temiz.</i>	İstanbul: Beta Kids Yayınları
K42.	Freedman, C.	(2016)	<i>Uzaylılar Don Sever.</i>	İstanbul: Beta Kids Yayınları
K43.	Antony, S.	(2018)	<i>Lütfen Bay Panda.</i>	İstanbul: Beta Kids Yayınları
K44.	Gravett, E.	(2016)	<i>Bir Daha.</i>	İstanbul: Beta Kids Yayınları
K45.	Kozikoğlu, T.	(2013)	<i>Özgürlüğünü Arayan Kelebek.</i>	İstanbul: RedhouseKidz Yayınları
K46.	Kozikoğlu, T.	(2014)	<i>Bulutunu Arayan Su Damlası.</i>	İstanbul: RedhouseKidz Yayınları
K47.	Kozikoğlu, T.	(2014)	<i>Bilmiş Fare Tuna.</i>	İstanbul: RedhouseKidz Yayınları
K48.	Kozikoğlu, T.	(2014)	<i>Mutsuz Kedi Dila.</i>	İstanbul: RedhouseKidz Yayınları
K49.	Kozikoğlu, T.	(2014)	<i>Korkak Kuş Sema.</i>	İstanbul: RedhouseKidz Yayınları
K50.	Kozikoğlu, T.	(2014)	<i>Tembel Balık Sefa.</i>	İstanbul: RedhouseKidz Yayınları
K51.	Kozikoğlu, T.	(2014)	<i>İnatçı Kirpi Mina.</i>	İstanbul: RedhouseKidz Yayınları
K52.	Kozikoğlu, T.	(2014)	<i>Öfkeli Örümcek Rıza.</i>	İstanbul: RedhouseKidz Yayınları
K53.	Kozikoğlu, T.	(2014)	<i>Kıskanç Kurbağa Eda.</i>	İstanbul: RedhouseKidz Yayınları
K54.	Kozikoğlu, T.	(2014)	<i>Sabırsız Sinek Feza.</i>	İstanbul: RedhouseKidz Yayınları
K55.	Goeminne, S.	(2017)	<i>Sen ve Başkaları.</i>	İstanbul: RedhouseKidz Yayınları
K56.	Kolektif.	(2018)	<i>Babam Yanımdayken.</i>	İstanbul: RedhouseKidz Yayınları
K57.	Miles, D.	(2016)	<i>Kitap.</i>	İstanbul: RedhouseKidz Yayınları
K58.	Gliori, D.	(2016)	<i>Akıllı Tilkinin Masalı.</i>	İstanbul: İş Bankası Yayınları
K59.	Hancocks, H.	(2017)	<i>Şerlok ve Kayıp Başyapıt.</i>	İstanbul: İş Bankası Yayınları
K60.	Donaldson, J.	(2016)	<i>Yayazula.</i>	İstanbul: İş Bankası Yayınları
K61.	Barnard, L.	(2018)	<i>Ben Yapmadım.</i>	İstanbul: İş Bankası Yayınları
K62.	Donaldson, J.	(2019)	<i>Değnek Adam.</i>	İstanbul: İş Bankası Yayınları
K63.	Joyce, M.	(2018)	<i>Büyüdüğüm Zaman.</i>	İstanbul: İş Bankası Yayınları
K64.	Flood, C.	(2018)	<i>Şu Yaramaz Tavşanlar.</i>	İstanbul: İş Bankası Yayınları

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma sürecinde veriler, dokümanlara ulaşma, onları anlama ve analiz etme süreçlerini kapsayan doküman analizi yöntemi kullanılarak elde edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İkinci aşamada belirli bir sistem dahilinde elde edilen veriler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Betimsel analizde ana ve alt temalar önceden belirlenmekte ve görüşlerin yansıtılması için doğrudan alıntılar yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Ana temanın çocuk hakları olarak belirlendiği bu çalışmada; alt temalar ise yaşama, gelişime, korunma ve katılım hakları olarak belirlenmiştir. Bu temalar Karaman Kepenekci ve Aslan'ın (2011) yaptıkları araştırmada belirledikleri çerçeveye göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir.

- **Yaşama Hakkı:** Çocuğun yaşama, barınma, tıbbi bakım, bir isme sahip olma, beslenme gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasını içermektedir.

- **Gelişim Hakkı:** Oyun, eğitim, dinlenme, boş zamanlarını değerlendirme, eğlenme gibi hakları içermektedir.

- **Korunma Hakkı:** Çocuğun duygusal, fiziksel, ekonomik ve cinsel her türlü istismardan korunmasını içermektedir.

- **Katılım Hakkı:** Çocuğun görüşlerini açıklama, dernek kurma ve kararlara katılım gibi haklarını içermektedir.

Betimsel analizde alt tema ve temalar çerçevesinde sayısallaştırarak her kitabın bu haklara ne düzeyde yer verdiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda kitaplarda yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarına yer verdikleri her bir ifade frekans (f) kullanılarak belirtilmiştir. Ayrıca örnek ifadelerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Ayrıca iki araştırmacı verileri ayrı ayrı kodlamış ve araştırmacılar arası uyum katsayısı .90 olarak belirlenmiştir. Bu bakımdan araştırmann güvenilir olduğu söylenebilir (Miles ve Huberman, 1994).

3. Bulgular

Tablo 2’de resimli çocuk kitaplarında çocuk haklarına yer verilme düzeyleri verilmiştir.

Tablo 2

Resimli Çocuk Kitaplarında Çocuk Hakları

Kitaplar	Çocuk Hakları				Toplam (f)
	Yaşama (f)	Gelişme (f)	Korunma (f)	Katılım (f)	
K1	2	6	1	11	20
K2	6	6	13	5	30
K3	-	1	-	5	6
K4	5	2	-	3	10
K5	-	3	-	7	10
K6	7	-	1	-	8
K7	2	2	-	10	14
K8	6	5	-	-	11
K9	4	-	-	15	19
K10	6	-	-	1	7
K11	4	-	1	8	13
K12	3	-	2	23	28
K13	2	1	-	10	13
K14	2	1	-	3	6
K15	-	-	-	8	8
K16	1	1	-	8	10
K17	-	-	-	10	10
K18	-	1	-	12	13
K19	13	-	-	9	22
K20	-	-	-	7	7
K21	3	16	5	40	64
K22	-	1	-	19	20

K23	2	8	-	5	15
K24	3	3	-	7	13
K25	-	3	-	10	13
K26	-	1	-	6	7
K27	10	7	-	10	27
K28	29	-	3	8	40
K29	1	-	-	18	19
K30	-	-	-	27	27
K31	2	-	-	43	45
K32	5	1	-	28	34
K33	-	-	-	14	14
K34	-	1	-	8	9
K35	-	1	-	3	4
K36	-	2	-	9	11
K37	3	6	-	3	12
K38	7	1	1	1	10
K39	3	7	-	4	14
K40	-	3	-	3	6
K41	1	2	-	10	13
K42	-	2	-	2	4
K43	-	-	-	11	11
K44	1	2	-	4	7
K45	-	3	-	10	13
K46	2	5	-	9	16
K47	1	1	-	12	14
K48	3	2	-	8	13
K49	-	4	3	8	15
K50	-	2	-	9	11
K51	-	2	-	10	12
K52	1	2	-	12	15
K53	-	1	-	8	9
K54	1	1	-	7	9
K55	16	1	1	-	18
K56	4	4	4	3	15
K57	2	-	1	4	7
K58	5	5	-	11	21
K59	1	-	-	10	11

K60	-	-	1	40	41
K61	1	3	1	15	20
K62	2	6	-	41	49
K63	1	-	-	20	21
K64	10	4	-	15	29
Toplam	182 (%17)	142 (%13,4)	39 (%3,7)	700(%65,9)	1063(%100)

Tablo 2’de görüldüğü gibi; resimli çocuk kitaplarında en fazla çocukların katılım haklarıyla ilgili anlatımlara (%65,9) yer verildiği görülmektedir. İkinci sırada yaşamsal haklar (%17), daha sonra yaşamsal haklara yakın bir yüzde ile gelişimsel haklar (%13,4) yer almaktadır. Kitaplarda en az ise korunma hakkı(%3,7) yer almaktadır. Çocuk hakları ile ilgili ifadelerin en fazla *Minik Ayı Vadu, Arkadaş Arıyor* (K21) , *Değnek Adam* (K62), *Anne Tavuk Anlatıyor* (Erken Kalkmayı Sevmeyen Kurbağa) (K31), *Yayazula* (K60) ve *Senin Gibi* (K28) kitaplarında olduğu görülmektedir.

Tablo 3’te katılım haklarıyla ilgili ifadelere yer veren kitaplar ve yer verme durumları verilmiştir.

Tablo 3

Resimli Çocuk Kitaplarında Çocukların Katılım Hakları

Kitap Adları	KatılımHakları(f)
K31. Anne Tavuk Anlatıyor (Erken Kalkmayı Sevmeyen Kurbağa)	43
K62. Değnek Adam	41
K21. Minik Ayı Vadu (Arkadaş Arıyor)	40
K60. Yayazula	40
K32. Anne Tavuk Anlatıyor (Şekeri Çok Seven Kurt)	28
K30. Anne Tavuk Anlatıyor (Kötü Sözler Söyleyen Koala)	27
K12. Bay Tavşan’ın Bir Fikri Var	23
K63. Büyüdüğüm Zaman	20
K22. Eskiler Alırım	19
K29. Anne Tavuk Anlatıyor (Sudan Korkan Timsah)	18
K9. Kırmızı Kanatlı Baykuş	15
K61. Ben Yapmadım	15
K64. Şu Yaramaz Tavşanlar	15
K33. Bay Kaplan Yabana Çıkıyor	14
K18. Küçük Kırmızı Düşme	12
K47. Bilmiş Fare Tuna	12
K52. Öfkeli Örümcek Rıza	12
K1. Üç Kedi Bir Dilek	11
K43. Lütfen Bay Panda	11
K58. Akıllı Tilkinin Masalı	11
K7. Annemin Çantası	10
K13. Büyükanne ve Miyop Ejderha	10

K17. Kırık Şemsiye	10
K27. Hiç Hata Yapmayan Kız	10
K41. Temiz	10
K45. Özgürlüğünü Arayan Kelebek	10
K51. İnatçı Kirpi Mina	10
K59. Şerlok ve Kayıp Başyapıt	10
K19. Minik Ayı Vadu (Annem Beni Seviyor mu?)	9
K36. Koyunlar Kralı 1.Louis	9
K46. Bulutunu Arayan Su Damlası	9
K50. Tembel Balık Sefa	9
K11. Kırmızı Elma	8
K15. Deniz Masalı	8
K16. Kardeşim	8
K28. Senin Gibi	8
K34. Dombili ve Tavşancık	8
K48. Mutsuz Kedi Dila	8
K49. Korkak Kuş Sema	8
K53. Kıskanç Kurbağa Eda	8
K5. Maymun Kral	7
K20. Minik Ayı Vadu (Ormandaki Dedikodu)	7
K24. Uyurgezer Fil	7
K54. Sabırsız Sinek Feza	7
K26. Annesini Arayan Bukalemun	6
K2. Üç Kedi Bir Canavar	5
K3. Nasıl Başlar?	5
K23. Kırmızı Fili Gördünüz mü?	5
K39. Tavşancan ile Faresu (Karlı Gün)	4
K44. Bir Daha	4
K57. Kitap	4
K4. Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor	3
K14. Babasının Başka Evi Var	3
K35. Dombili Yeni Yılı Kutluyor	3
K37. Tavşancan ile Faresu (Küçük Su Birikintisi)	3
K40. Dişi Düşen Ejderha	3
K56. Babam Yanımayken	3
K42. Uzaylılar Don Sever	2
K10. Guguklu Saatin Küçük Kuşu	1
K38.Tavşancan ile Faresu (Korkunç Canavar)	1
Toplam	700

Tablo 3'te görüldüğü gibi; resimli çocuk kitaplarında katılım hakkına 700 farklı ifadede yer verildiği belirlenmiştir. Katılım haklarıyla ilgili ifadelere en çok K31. Anne Tavuk Anlatıyor (Erken Kalkmayı Sevmeyen Kurbağa), K62. Değnek Adam, K21. Minik Ayı Vadu (Arkadaş

Arıyor), K60. Yayazula, K32. Anne Tavuk Anlatıyor (Şekeri Çok Seven Kurt), K30. Anne Tavuk Anlatıyor (Kötü Sözler Söyleyen Koala), K12. Bay Tavşan'ın Bir Fikri Var, K63. Büyüdüğüm Zaman, K22. Eskiler Alırım, K29. Anne Tavuk Anlatıyor (Sudan Korkan Timsah) kitaplarında yer verilmiştir. Resimli çocuk kitaplarında katılım hakları kapsamında değerlendirilen örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- Lokum: -"Sevgi nasıl bir şeydir? İnsanı yorar mı? Kırılıp bükülebilir mi? Tamir edip, yapıştırabilir miyiz? Sevgiyi düzenleyip, istediğimiz yere koyabilir miyiz?" diye sordu. (K58)
- Bugün bir hayale kapıldım
Nedense Çantamızı süper sandım.
Sonunda gerçeği anladım.
Aslında süper olan çanta değil...
Her şeyi akıl eden
Benim biricik annem. (K7)
- "Şaka yapıyorsun değil mi? Gerçekten yayazulayı duymadın mı daha?" (K60)
- Küçük Fil dedi: Haksızlık olmasın dostlarım. Ormana ilk gelen yabancıyı kral yapalım. (K5)
- Bay Tavşan "Hayat hep böyleydi ve hep böyle kalmalı!" diye düşündü. (K12)
- "Görmüyor musunuz? Ben bir çubuk değilim. Ben Değnek Adam'ım, ben Değnek Adam'ım. BEN DEĞNEK ADAM'IM, oyuncak değilim. Artık ağaçtaki evime gitmeliyim. (K62)
- Donut ister misin? (K43)
- Büyüyünce ünlü olacağım.
Çok sevilen bir şarkıcı olacağım.
Büyüyünce korsan olacağım.
Bir korsan gurubuna katılacağım.
Büyüyünce sihirbaz olacağım.
Şapkadan tavşanlar çıkaracağım.
Büyüyünce daha önce kimsenin görmediği yerlere gideceğim.
Büyüyünce birçok şey yapabileceğime eminim. (K63)
- Bunu bilse bilse Yeşil Karga bilirdi. (K23)
- Yarın kitabı bir daha okuyacağım. (K44)

- “Bu akşamki yetenek yarışmasında izleyicileri hayal kırıklığına uğratmaktan korkuyorum.” dedi Betül. (K27)
- “Annem ‘kullanılmayan eşyaları topla’ dedi de... Telleri kopmuştu, toz içindeydi. Bak, gövdesini böcekler yemiş.” (K22)

Tablo 4’te yaşama hakkına ilişkin ifadelere yer veren kitaplar ve yer verme durumları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

Okulöncesi Çocuk Kitaplarında Çocukların Yaşama Hakları

Kitap Adları	Yaşamsal Haklar (f)
K28. Senin Gibi	29
K55. Sen ve Başkaları	16
K19. Minik Ayı Vadu (Annem Beni Seviyor mu?)	13
K27. Hiç Hata Yapmayan Kız	10
K64. Şu Yaramaz Tavşanlar	10
K6. Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga	7
K38. Tavşan can ile Faresu (Korkunç Canavar)	7
K2. Üç Kedi Bir Canavar	6
K8. Farklı Ama Aynı	6
K10. Guguklu Saatin Küçük Kuşu	6
K4. Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor	5
K32. Anne Tavuk Anlatıyor, Şekeri Çok Seven Kurt	5
K58. Akıllı Tilkinin Masalı	5
K9. Kırmızı Kanatlı Baykuş	4
K11. Kırmızı Elma	4
K56. Babam Yanımayken	4
K12. Bay Tavşan’ın Bir Fikri Var	3
K21. Minik Ayı Vadu (Arkadaş Arıyor)	3
K24. Uyurgezer Fil	3
K37. Tavşan can ile Faresu (Küçük Su Birikintisi)	3
K39. Tavşan can ile Faresu (Karlı Gün)	3
K49. Korkak Kuş Sema	3
K1. Üç Kedi Bir Dilek	2
K7. Annemin Çantası	2

K13. Büyükanne ve Miyop Ejderha	2
K14. Babasının Başka Evi Var	2
K23. Kırmızı Fili Gördünüz mü?	2
K31. Anne Tavuk Anlatıyor (Erken Kalkmayı Sevmeyen Kurbağa)	2
K46. Bulutunu Arayan Su Damlası	2
K57. Kitap	2
K62. Değnek Adam	2
K16. Kardeşim	1
K29. Anne Tavuk Anlatıyor (Sudan Korkan Timsah)	1
K41. Temiz	1
K44. Bir Daha	1
K47. Bilmiş Fare Tuna	1
K52. Öfkeli Örümcek Rıza	1
K54. Sabırsız Sinek Feza	1
K59. Şerlok ve Kayıp Başyapıt	1
K61. Ben Yapmadım	1
K63. Büyüdüğüm Zaman	1
Toplam	182

Tablo 4'te yaşama hakkına ilişkin olarak kitaplarda 182 farklı ifadenin yer aldığı görülmektedir. Yaşama hakkı ile ilgili ifadeler en çok Senin Gibi (K28), Sen ve Başkaları (K55), Minik Ayı Vadu (Annem Beni Seviyor mu?, K19), Hiç Hata Yapmayan Kız (K27), Şu Yaramaz Tavşanlar (K64), Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga (K6), Tavşancan ile Faresu (Korkunç Canavar, K38) kitaplarında yer verildiği belirlenmiştir. Bu kitaplarda yer alan yaşama hakkına yönelik ifade örnekleri aşağıda verilmiştir.

- "Eğer istersen benimle gelip bahara kadar benim yanımda kalabilirsin. Kanatlarının güçlenmesi ve çok uzaklara uçabilmen için iyi beslenmen gerekir." dedi. (K6)
- "İşte benim için en güzel yer ailemle beraber yaşadığım evim." (K62)
- Yemek yemekten ve bir şeyler içmekten hoşlandıkları gibi şefkat görmekten ve teselli edilmekten de hoşlanırlar. (K55)
- İnsanların birbirlerini okşamaya, itmeye, tutmaya ve sevmeye yarayan parmakları var. (K55)
- Ama şimdilik bunu düşünmeyeceğim, çünkü yemekte makarna var. (K63)

- Eskiden Dadu ile balık yakalar, sonra paylaşıp afiyetle yerlerdi. (K21)
- -Annesi tatlı sözler fısıldıyordu kulağına...“Haydi canım Ninom daha çok işimiz, Yıkanacak yüzümüz, fırçalanacak dişlerimiz.” (K4)
- Sen bizim için çok özelsin, inan olduğun gibi çok güzelsin. (K4)
- Bu gece biraz serin. Pati özenle üzerini örtüyor Piti'nin. (K1)
- Koca ayı tek başına yaşıyordu. (K64)
- Üzgün olduğumda beni teselli eder. Birbirimize sarılmayı çok severiz. (K56)
- -Ama en önemlisi, sana söz...

Seni her zaman çok sevecek ve sana çok iyi bakacağım.

Seveceğim seni her zaman, tüm kalbimle... (K28)

- Kızıl Tilki: -Ah Lokum! Ne kadar yaramaz olursan ol, be seni her zaman seveceğim.” dedi. (K58)
- Kırmızı Fil'e sarılıp hortumundan öptüm. Onu çok sevdiğimi söyledim. (K23)
- Ardından bir şeyler atıştırmak için oyuna ara verdiler. Tavşancan çok susamıştı. (K37)
- O akşamüstü dönüş yolunda durmaksızın meleyen küçük yavru, ağla geldiklerinde çobanın kucağında uyuyakalmıştı. (K8)
- Üşümek için tüylü kazaklarını, çizgili çoraplarını, pofuduk montlarını ve su geçirmez botlarını giyip yumuşacık atkılarıyla eldivenlerini taktılar. (K39)
- Tüm bunlar acıktırınca onu gidip bir turta aldı. (K44)
- Ozan annesinin yaptığı pastayı görmüş ve canı çekmiş. (K61)
- Gece olduğunda yakınlardaki çiftliğin çevresinde uçar, küçük yavrularına yiyecek ararlardı. Kırmızı kanatlı baykuş, büyüyünce yuvasını küçük farenin yaşadığı çiftliğin çatısına kurdu. Küçük farenin getirdiği vişne, böğürtlen ve çilekleri iştahla yerken, tüyelerinin kızardığını sanıp seviniyorlardı. (K9)
- O anda midemiz gurulduyor
Demek ki acıkmış karnımız
Yiyecek ve içecekler çantadan
Tam da kurumuştur dilimiz damağımız (K7)
- Bu ormanda çatal boynuzlu geyikler, kızıl tüylü tilkiler, kirpiller, sincaplar, tavşanlar, baykuşlar, ağaçkakanlar ve daha birçok hayvan yaşıyordu.

Yaşlı adam soğuk kış günlerinde yiyecek götürüp hayvanların karnını doyuruyordu. (K10)

- Neden kimse beni sevmiyor? (K31)
- Şehirde artık hayvanlar yaşayamıyordu. (K24)

Tablo 5'te gelişim hakkına ilişkin ifadelerle yer veren resimli çocuk kitapları ve yer verme durumları gösterilmiştir.

Tablo 5
Resimli Çocuk Hikâye Kitaplarında Gelişim Hakkı

Kitap Adları	Gelişimsel Haklar (f)
K21. Minik Ayı Vadu (Arkadaş Arıyor)	16
K23. Kırmızı Fili Gördünüz mü?	8
K27. Hiç Hata Yapmayan Kız	7
K39. Tavşancan ile Faresu (Karlı Gün)	7
K1. Üç Kedi Bir Dilek	6
K2. Üç Kedi Bir Canavar	6
K37. Tavşancan ile Faresu (Küçük Su Birikintisi)	6
K62. Değnek Adam	6
K8. Farklı Ama Aynı	5
K46. Bulutunu Arayan Su Damlası	5
K58. Akıllı Tilkinin Masalı	5
K49. Korkak Kuş Sema	4
K56. Babam Yanımayken	4
K64. Şu Yaramaz Tavşanlar	4
K5. Maymun Kral	3
K24. Uyurgezer Fil	3
K25. Ayılar Kitap Okumaz	3
K40. Dişi Düşen Ejderha	3
K45. Özgürlüğünü Arayan Kelebek	3
K61. Ben Yapmadım	3
K4. Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor	2
K7. Annemin Çantası	2
K36. Koyunlar Kralı 1.Louis	2

K42. Uzaylılar Don Sever	2	
K44. Bir Daha	2	
K48. Mutsuz Kedi Dila	2	
K50. Tembel Balık Sefa	2	
K51. İnatçı Kirpi Mina	2	
K52. Öfkeli Örümcek Rıza	2	
K3. Nasıl Başlar?	2	
K13. Büyükanne ve Miyop Ejderha	2	
K14. Babasının Başka Evi Var	1	
K16. Kardeşim	1	
K18. Küçük Kırmızı Düğme	1	
K22. Eskiler Alırım	1	
K26. Annesini Arayan Bukalemun	1	
K32. Anne Tavuk Anlatıyor (Şekeri Çok Seven Kurt)	1	
K34. Dombili ve Tavşancık	1	
K35. Dombili Yeni Yılı Kutluyor	1	
K38. Tavşancan ile Faresu (Korkunç Canavar)	1	
K47. Bilmiş Fare Tuna	1	
K53. Kıskaç Kurbağa Eda	1	
K54. Sabırsız Sinek Feza	1	
K55. Sen ve Başkaları	1	
Toplam	142	Tablo 5'te görüldüğü gibi

çocukların gelişim hakkına yönelik olarak 142 ifade belirlenmiştir. Bu ifadelere en çok K21. Minik Ayı Vadu (Arkadaş Arıyor), K23. Kırmızı Fili Gördünüz mü?, K27. Hiç Hata Yapmayan Kız ve K39. Tavşancan ile Faresu (Karlı Gün) kitaplarında yer verilmiştir. Gelişim hakkına yönelik örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- Artık güneş yakıyor. Gölgede dinlenme zamanı. (K7)
- Kitap okumayı sevenler veya çimenlere uzanmayı sevenler vardır. (K55)
- Hızla büyüyen yavrular otlakta koşup oynuyordu.
Oğlağın yaptığı inatçı keçi taklidine gülüyor, birlikte çok eğleniyorlardı.
Arkadaşlarıyla birlikte oynadı, otladı.
Oradan oraya sıçrayıp zıplıyordu. (K8)

- Eda koşmaya ve kendi etrafında dönmeye bayılıyormuş. Etrafta koşuyor ve zıplıyormuş. (K61)
- Doyamıyorlar, yuvarlanıyorlar karda...
Kardan kedi yapıyorlar.
Sıra geliyor kartopu atışına...
Ustaca hedefi tutturmaya. (K2)
- Gece olunca yatağa girer, gökyüzünü seyrederek uyurum. (K23)
- Her günkü gibi zor yetişti okul servisine. (K4)
- Bana yeni şeyler öğretir. (K56)
- Muni'den habersiz,
Bir araya gelmişti arkadaşları.
Son defasında mızıkçılık yapmıştı,
Bu yüzdendi şimdi onsuz oynamaları. (K5)
- "Harika bir çubuk. Bu, benim en sevdiğim oyun için mükemmel bir çubuk. Fırlatacağım ve yakalayacağım, sonra tekrar fırlatacağım –ve sonra... Yakalayacağım ve fırlatacağım. Tekrar yakalayıp tekrar fırlatacağım. (K64)
- O gün öğleden sonra parkta buz pateni yapan Mine ve Sera'ya rastladı. Betül onların buz tutmuş gölette kayışlarını izledi. Mine ve Sera, gülüşerek patenleri üzerinde dengede durmaya çabalıyordu. (K27)
- O, yeni şeyler öğrenmek istediğin zaman ya da yalnız kalmak istemediğinde gideceğin evindir. (K57)
- -Pembe Fil, 'En sevdiğim oyun su püskürtmecedir. Su püskürtmece oynarsan oynarım.'" (K21)
- Tavşancan, Faresu'nun evine oynamaya geldi.
Önce bebeklerini yürüyüşe çıkarmaya karar verdiler.
Sonra büyük bir tren yolu ve şehir kurdular.
Bir sonraki oyunlarında Tavşancan ve Faresu aslan oldular.
Günün geri kalanını resim yaparak geçirdiler. (K37)

Tablo 6'da korunma hakkına ilişkin ifadeler yer veren kitaplar ve yer verme durumları verilmiştir.

Tablo 6

Resimli Çocuk Kitaplarında Korunma Hakkı

Kitap Adları	Korunma Hakları (f)
--------------	---------------------

K2. Üç Kedi Bir Canavar	13
K21. Minik Ayı Vadu (Arkadaş Arıyor)	5
K56. Babam Yanımayken	4
K28. Senin Gibi	3
K49. Korkak Kuş Sema	3
K12. Bay Tavşan'ın Bir Fikri Var	2
K55. Sen ve Başkaları	1
K1. Üç Kedi Bir Dilek	1
K6. Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga	1
K57. Kitap	1
K38.Tavşancan ile Faresu (Korkunç Canavar)	1
K60. Yayazula	1
K11. Kırmızı Elma	1
K61. Ben Yapmadım	1
Toplam	39

Tablo 6'da görüldüğü gibi korunma hakkıyla ilgili 39 ifade belirlenmiştir. Bu ifadelere en çok Üç Kedi Bir Canavar (K2), Minik Ayı Vadu (Arkadaş Arıyor, K21) ve Babam Yanımayken (K56) kitaplarında yer verildiği görülmüştür. Korunma hakkına yönelik örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur:

- Şurası doğru... Yeni anneler sinirli olur...

Endişeden bebeklerine yaklaştırmaz yabancıları. (K2)

- Karanlık olduğunda Korkudan titrerler, lunaparkta bir köşede otururlar, yanlarına bir köpek yaklaştığında kımıldamazlar. (K55)
- "Sizin için koşacağım" dedi tilki.

Çok zeki ve kurnaz olup tutacağım sizi tehlikeden uzakta.

Güvenin bana yavrularım, olacağım hep yanınızda. (K28)

- Beni yatağın altındaki canavarlardan korur. (K56)
- Dikkat et Faresu! Fırın çok sıcak. (K38)
- Gitme vakti geldiğinde ve dışarıdaki dünya seni çağırdığında korkma. (K57)
- "Seni obur seni!" diye bağırması annesi. "Miden ağrıyacak!" (K61)

4. Tartışma ve Sonuç

Resimli çocuk kitapları çocukların Çocuk Hakları Sözleşmesini öğrenmelerinde önemli bir araçtır. Bu sebeple, bu çalışmada Türkiye’de 2019 yılındaki kitap satış sitelerinde en çok satan yayınevlerinin en çok satan toplamda 64 kitabı, çocuk hakları açısından incelenmiştir. Bu araştırmada resimli çocuk kitaplarında çocukların katılım ve yaşamsal hakları ile ilgili ifadeler daha fazla yer verdikleri; gelişimsel ve korunma haklarına ile ilgili ifadeler ise daha az yer verdikleri saptanmıştır. İncelenen kitaplarda (f=64) toplam 1063 hak cümlesi tespit edilmiştir. Bu cümlelerden 700 tanesi katılım, 182 tanesi yaşama, 142 tanesi gelişim ve 39 tanesi korunma cümlesidir. Bu çalışma sonucuna paralel olarak Maltepe (2013) Aytül Akal’ın kitaplarını incelemiş ve katılım, yaşama ve gelişim açısından kitapların daha fazla ifadeye yer verdiğini belirlemiştir. Bu sonuçtan farklı olarak yapılan bazı araştırmalar ise çocuk kitaplarının çocukların yaşamsal ve gelişimsel haklarına daha çok yer verdiğini göstermektedirler (Aslan ve Güldenoğlu, 2018; Karaman Kepenekçi, 2010; Karaman Kepenekçi ve Aslan, 2011). Bu farklılığın nedeninin, çalışmanın yapıldığı 2011 tarihinden bu yana Türkiye’de okulöncesi döneme hitap eden çocuk edebiyatı ürünlerinde birçok yeniliğin meydana gelmesi ve bu bağlamda çocuk edebiyatında olumlu yönde değişikliklerin olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapılan yenilikler, çocuk edebiyatına verilen önemin artması, okulöncesi çeviri kitaplarının sayısının artması, bu alana yönelik daha kaliteli eserler yazılmaya başlanması ve ebeveynlerin daha bilinçli hareket etmelerinden kaynaklı olarak daha kaliteli kitaplara yönelmesi olarak sıralanabilir. Ayrıca çocuğun ailede söz hakkına sahip olmaya başlaması, ebeveynlere yönelik yapılan eğitimlerin artırılması, çocuğun görüşlerinin alınması, soru sorma ve keşfetme ihtiyacının doğal karşılanması gibi faktörler çocuğun katılım hakkının benimsenmesini destekliyor olabilir. Bu çalışmada katılım hakkına daha çok yer verilmesi bu değişikliklerin doğal bir sonucudur denilebilir. Eriksen (2018) de yaptığı araştırma sonucunda okul öncesi dönemde çocuk katılım hakkının önemli olduğunu ve çocukların yetişkin yaşamına katılımında önemli bir etken olduğunu ifade etmektedir.

İncelenen resimli çocuk kitaplarında çocukların yaşamsal haklarına ilişkin ifadelerin ikinci sırada, gelişimsel ifadelerin ise üçüncü sırada yer aldığı belirlenmiştir. Bu durum resimli çocuk kitaplarında çocuğun sevgi, ilgi, bakım, beslenme gibi yaşama haklarına sıklıkla yer verildiği göstermektedir. Ayrıca gelişim hakkı çocuğun oyun, eğitim, dinlenme gibi haklarını içermekte ve kitaplarda yaşamsal haklara yakın düzeyde ifadeler yer verildiği gözlenmektedir. Okulöncesi ve ilkokul ders kitaplarının incelendiği araştırmalarda da katılım ve gelişim hakkına daha fazla yer verildiği (Batur Musaoğlu ve Haktanır 2012; Büyükalın ve Harmankaya, 2019; Gürkan ve Koran, 2014; Nayır ve Karaman Kepenekci 2011), ortaokulda ise çocuk haklarına ders kitaplarında fazla yer verilmediği belirlenmiştir (Durgut, 2014; Nayır ve Karaman Kepenekci, 2011). Ancak Dünder ve Hareket (2016) Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarında katılım hakkına fazla yer verilmediğini belirlemiştir. Ayrıca Türkyılmaz ve Kuş (2014) İlkokullar için 100 Temel Eseri inceledikleri araştırma sonucunda, en çok yaşama ve gelişim hakkına yönelik ifadelerin yer aldığını; bu ifadelerin çoğunlukla olumsuz ifadeler

olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca katılım hakkına yönelik ifadelerin çok az olduğunu saptamışlardır. Karaman Kepenekçi (2010) de 100 Temel Eseri incelemiş ve bu eserlerde ana karakterin genellikle yetişkin olduğunu ve bu nedenle çocuk haklarından bahsetmenin doğru olmadığını ifade etmiştir. Yapılan bu çalışmada ana karakterleri genel olarak bir çocuk ya da hayvandır. Bu açıdan da bu kitapların çocuklara haklarını anlatmada önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü çocukların yer aldığı kitaplarda çocuklar içselleştirmeyi daha kolay yapabilmektedir. Resimli çocuk kitaplarında insan yerine hayvan kullanılması ise sunulan yaşamı çocuğun daha başarılı bir şekilde algılamasına destek olmaktadır. Çünkü hayvan karakterleri, oyun döneminde olan bu çocukların sosyalleşme sürecini başarılı geçirebilmesinde ve evrensel değerlerin verilmesinde önemli bir etkidir (Şahin, 2014; Uğurlu, 2013).

Resimli çocuk kitaplarında çocukların korunma hakkına ise en az düzeyde yer verildiği belirlenmiştir. Korunma hakkı, çocuğun her türlü ihmal ve istismardan korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Ancak resimli çocuk kitaplarında bu durumlarla ilgili çok az ifadelere yer verildiği görülmektedir. Benzer olarak yapılan çalışmalar kitaplarda çocuğun korunma hakkına yeterince yer verilmediğini göstermektedir (Büyükalan ve Harmankaya, 2019; Karaman Kepenekçi ve Aslan, 2011). Güzelyurt (2020) cinsel istismardan korunma ve eğitim içerikli resimli çocuk kitaplarını incelediği çalışmada, bedeni tanıtmadan cinsel istismardan korunma ve eğitime yer verildiğini, aşamalı anlatım olmadığı için kitapların yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Korunma hakkını içeren ifadelere yer verilmemesi çocuğun, doğru bilgileri doğru şekilde edinmesinin önüne geçebilmektedir. Özellikle çocuğun yaşayabileceği olumsuz durumların ve bu durumlardan kurtulabilmesinin yollarının çocuğa öğretilmesinde resimli çocuk kitaplarının önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir. Hassi, Niemelä, Paloniemi, Piekkari ve Wolde (2015) de çocuk haklarının çocuklara hikayeler, resimler ve oyunlar yoluyla etkili bir şekilde öğretilebileceğini belirtmektedirler.

Çocukların haklarını bilmesi, onların kendilerini koruyabilmelerinde, topluma katılabilmelerinde, kendine güvenen, yaratıcı, saygılı, empati kurabilen bireyler olabilmelerinde ve toplumun gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu açıdan çocukların haklarının özellikle farkında olabilmesi için okul öncesi dönemde resimli çocuk kitaplarının önemli bir rolü vardır. Resimli çocuk kitaplarında daha fazla hak ifadelerine yer verilmesinin gerekmektedir. Bu çalışmada beş farklı yayınevini 64 kitabı incelenmiştir. Kitaplarda çocuk haklarının alt boyutları daha derinlemesine olarak ya da ayrı ayrı incelenebilir. Daha fazla sayıda yayınevini farklı yayınlarının da incelenmesinin de çocuk hakları açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 42. Maddesi sözleşmenin çocuklar tarafından etkili araçlarla öğrenilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle çocukların Sözleşme ile ilgili olarak bilgilendirilmeleri ve eğitilmeleri gerekmektedir. Bu araştırma sonucunda kitaplarda farklı düzeylerde haklara yer verildiği belirlenmiştir. Ailelerin, öğretmenlerin farklı ve çok sayıda

resimli çocuk kitabıyla çocukları tanıştırmalarının çocukların haklarının farkında olmalarında etkili olacağı düşünülmektedir. Ayrıca çocuk edebiyatı yazarlarının çocuk haklarını daha fazla göz önünde bulundurarak kitaplar yazmalarının da önemli olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Akyüz, E. (2015). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuk haklarının ve güvenliğinin korunması*. Ankara: Milli Eğitim Basım Evi.
- Akyüz, E. (2016). *Çocuk hukuku, çocukların hakları ve korunması*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aslan, C., & Güldenoğlu, B. N. D. (2018). *Çok satılan çocuk edebiyatı kitaplarında çocuk hakları üzerine bir çözümleme*. Prof. Dr. Emine AKYÜZ'e Armağan Akademisyenlikte 50 Yıl (Ed. Y. Karaman Kepenekçi ve P. Taşkın), Ankara: Pegem Yayıncılık, 90-102.
- Bağçeli Kahraman, P. & Özdemir, H. (2019). Resimli Çocuk Kitaplarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından İncelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(27), 64-85.
- Batur Musaoğlu, E. & Haktanır, G. (2012). Investigation of MONE Preschool Program for 36-72 Months Old Children (2006) according to Children Rights. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(4), 3285-3305.
- Buğday, G., & Küçüköğlü, A. (2017). 4. sınıf insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi ders kitabının çocuk katılım hakkı ilkelerine göre incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 2(2), 61-81.
- Büyükalın, F. S., & Harmankaya, T. (2019). Ödüllü resimli çocuk kitaplarında çocuk haklarının incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 769-791.
- Collins, T. M. (2019). The general measures of implementation: opportunities for progress with children's rights. *The International Journal of Human Rights*, 23(3), 338-356.
- Creswell, J. W. (2013). Durum çalışması. *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma deseni* içinde (s. 12-13), M. Bütün & S. B. Demir (Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Dilek, A. (2017). Feridun Oral'ın resimli hikaye kitaplarındaki değerlerin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(33), 61-86.
- Durgut, A. (2014). *2005 Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının çocuk hakları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya
- Dündar, H., & Hareket, E. (2016). Türkiye'de ilköğretim hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının çocuk hakları açısından incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 85-103.
- Erbay, F., & Samur, A. Ö. (2010). Anne ve babaların çocuk kitapları hakkındaki genel görüşleri ile çocukların alıcı dil gelişim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 5 (4), 1063-1073.
- Erhan, G. (2020). Resimli çocuk kitaplarının barış eğitimi bileşenlerinden "kültürel farkındalık" bileşeni açısından incelenmesi. *Journal of Faculty of Letters/Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37(1).
- Eriksen, E. (2018). Democratic participation in early childhood education and care-serving the best interests of the child. *Nordic Early Childhood Education Research Journal*, 17(10), 1-15. <https://doi.org/10.7577/nbf.2319>
- Flowers, N. (2010). *Pusulacık çocuklar için insan hakları eğitimi kılavuzu*. Çulhaoğlu M. (Çev), İstanbul: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık.

- Gömleksiz, M., Kilimci, S., Vural, R. A., Demir, Ö., Koçoğlu-Meek, Ç., & Erdal, E. (2008). Okul bahçeleri mercek altında: şiddet ve çocuk hakları üzerine nitel bir çalışma. *İlköğretim Online*, 7(2), 273-287.
- Gönen, M., Karakuş, H., Uysal, H., Kehci, A., Ulutaş, Z., & Kahve, Ö. (2016). Resimli çocuk kitaplarının içerik ve resimleme özelliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(4), 724-735.
- Gönen, M., Uygun, M., Erdoğan, Ö., & Katrancı, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme özellikleri açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(196), 258-272.
- Gürkan, T. & Koran, N. (2014). 36-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programının çocuğun katılım hakkına yer verme durumu açısından incelenmesi. *Journal of Teacher Education and Educators*, 3(2), 203-226.
- Güzelyurt, T. (2020). Okul öncesi dönemde cinsel eğitim ve istismar: çocuk kitaplarına yönelik bir inceleme. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 4(1), 54-69.
- Hassi, M. L., Niemelä, H., Paloniemi, A., Piekkari, J., & Wolde, K. (2015). Drama in child rights education-Developing a pedagogical model. *The European Journal of Social & Behavioural Sciences*, 14(3), 1902-1914.
- Howe R. B., & Covell, K. (2010). Miseducating children about their rights. *Education, Citizenship and Social Justice*, 5(2) 91-102.
- Johson, B. & Christensen, L. (2014). Nicel, nitel ve karma araştırmalarda örnekleme. *Eğitim araştırmaları nicel, nitel ve karma yaklaşımlarında* (s.215-242), S.B. Demir (Çev Ed.), Ankara: Eğiten Kitap.
- Karagöz, B. (2018). Resimli çocuk kitaplarında gözden kaçan bir alan: ileti sorunsalı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1765-1787.
- Karaman-Kepekeneci, Y.(2010). An analysis on children's rights in stories recommended for children in Turkey. *Journal of Peace Education*. 7(1), 65-83
- Karaman Kepekeneci, Y. K., & Aslan, C. (2011). *Okulöncesi döneme seslenen kitaplarda çocuk hakları*. Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ankara.
- Kılıç, Z., Değirmenci, Ş., Ünsal, F. Ö., & Balat, G. U. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarında yer alan temel kavramların incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (44), 424-441.
- Körükçü, Ö., Kapıkıran, N. A., & Aral, N. (2017). Resimli çocuk kitaplarında Schwartz'ın modeline göre değerlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 133-151.
- Maltepe, S. (2013). Aytül Akal'ın öykülerinde çocuk hakları. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 58, 141-156.
- Merey, Z. (2016). *Çocuk hakları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Meriam, S.B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. S. Turan (Çev. Ed.), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*. London: Sage Publication.
- Nayir, F. & Karaman Kepekeneci, Y. (2011). Children's participation rights in elementary schools' Turkish textbooks. *Elementary Education Online*, 10(1), 160-168.

- Owens, W. T., & Nowell, L. S. (2001). More than just pictures: Using picture story books to broaden young learners' social consciousness. *The Social Studies*, 92(1), 33-40.
- Özdemir Uluç, F. (2008). *İlköğretim programında insan hakları*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara.
- Seyhan, G., B. & Cansever, B. A. (2017). Öğretmen adaylarının “çocuk haklarına” ilişkin algılarının materyal tasarımları ve görüşleri çerçevesinde incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 98-119.
- Şahin, G. (2014). Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında görsel bir uyaran olarak resim. *Turkish Studies*, 9(3), 1309-1324.
- Turan, S. (2011). *Masalların çocuk hakları bağlamında çözümlenmesi (“Her Güne Bir Masal” Adlı Kitap Üzerine Bir İnceleme)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Türkyılmaz, M. (2015). Türk atasözlerinin çocuk hakları bakımından incelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 7(1), 221-236.
- Türkyılmaz, M., & Kuş, Z. (2014). İlköğretim 100 temel eserde çocuk hakları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), 39-63.
- Uğurlu, S. B. (2013). Resimli çocuk kitaplarında hayvan karakter kullanımı. *Electronic Turkish Studies*, 8(4). 1381-1393.
- Uçuş, Ş. (2013). *Çocuk hakları eğitimi programının hazırlanması ve değerlendirilmesi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara
- Uçuş, Ş., & Şahin, A. E. (2012). Çocuk hakları sözleşmesine yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 25-41
- Veziroğlu, M., & Gönen, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının MEB Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 226-238.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, O. & Özdemir Erem N. H. (2017). Okul öncesi çocuk kitaplarında ileti problemi: Leyla Fonten'den öyküler serisi. *Ekev Akademi Dergisi*, 72, 241-262.

Extended Summary

1. Introduction

Illustrated children books enable children to learn while having fun, also enrich their imagination and enable critical thinking, in other words; consisting of visual elements and linguistic texts these books provide individuals with acquisition of mental and linguistic skills (Erbay & Samur, 2012; Owens & Nowell, 2001; Şahin, 2014). In addition, illustrated children books are considered as one of the most appropriate tools that can provide teaching children child rights at home and at school starting from preschool period (Karaman Kepenekçi & Aslan, 2011). When the researches were examined studies were found investigating child rights in 100 Fundamental Books Compilation (Türkyılmaz & Kuş, 2014), in Aytül Akal stories (Maltepe, 2013), in fairy tales (Turan, 2011), in proverbs (Türkyılmaz, 2015), in primary school curriculum (Buğday & Küçüköğlü, 2017; Dündar & Hareket, 2016). There is also a study investigating sexual education and sexual abuse in illustrated children's books (Güzelyurt, 2020). However, in Turkey only two researches investigating child rights in illustrated children's book were found (Aslan and Güldenoğlu 2018; Karaman Kepenekçi & Aslan, 2011). The aim of this study is to examine the level of inclusion of child rights in illustrated children's books. In line with this general purpose, it was aimed to determine the levels of including the right to life, development, participation and protection in illustrated children's books.

2. Method

The study carried out with case study from qualitative research designs. Also in the data collection process, document analysis, which enables the investigation of written, visual or audio materials in order to draw attention to child rights in illustrated children books, was used in this study (Meriam, 2013). Totally 64 illustrated children books were selected via purposeful sampling methods by selecting the first 5-15 books that were sold online in 2019 in Turkey (Kitapyurdu, D& R, BKM) considering most preferred publishers of illustrated children books (Can Çocuk, Yapi Kredi, İş Bankası, Redhose Kidz, 1001 Çiçek, Hep Kitap, Beta Kids). Purposeful sampling includes making a selection by determining the necessary criteria in cases where it is difficult to generalize with a single study to population (Johnson & Christensen, 2014). The books were analyzed via descriptive analysis. In descriptive analysis, the main and sub-themes are determined in advance and direct quotations are made to reflect the opinions (Yıldırım, Şimşek, 2011). In this study where the main theme was determined as child rights; sub-themes were determined as the right to life, development, protection and participation. These themes Karaman Kepenekci and Aslan (2011) were arranged considering the framework determined in their study.

3. Findings, Discussion and Results

In this study, it was determined that expressions about participation and life rights of children are more included in Illustrated children's books on the other hand expressions about developmental and protection rights were included less. Totally 1063 sentences regarding

rights were identified in 64 books investigated. In this study, it was determined that expressions about participation (f= 700) and survival rights of children (f=182) are more included in illustrated children's books on the other hand expressions about developmental (f=142) and protection rights (f=39) were included less. In parallel with the result of this study, Maltepe (2013) examined Aytül Akal's books and determined that the books included more expressions in terms of participation, life and development. Some studies conducted differently from this result indicated that children books include children's vital and developmental rights more (Aslan & Güldenoğlu, 2018; Karaman Kepenekçi, 2010; Karaman Kepenekçi & Aslan, 2011).

It was determined that expressions related to the life rights of children ranked second and developmental statements ranked third in the illustrated books investigated. This shows that the child's right to life such as love, care and nutrition are frequently included in the illustrated books. In addition, the right to development includes the rights of the child such as play, education and rest, and it is observed that the books contain expressions close to the life rights.

It was determined that child right for protection was included at the least level in illustrated children's books. The right for protection aims to ensure that the child is protected from all kinds of neglect and abuse. However, it was seen that there were few expressions about these situations in the illustrated books for children. Similar studies show that the child right for protection is not sufficiently included in the books (Büyükalın ve Harmankaya, 2019; Karaman Kepenekçi & Aslan, 2011). In the research of Güzelyurt (2020), which investigated illustrated books for children regarding protection from sexual abuse and education, it was concluded that protection from sexual abuse was included in these books without introducing the body and education and that the books were not at a sufficient level since there was no progressive narration.

Knowing child rights plays an important role for children while protecting themselves, participating in society, being self-confident, creative, respectful, empathetic individuals and in the development of society. In this respect, illustrated books for children play an important role in the preschool period so that children can be aware of their rights.

The sub-dimensions of child rights can be investigated separately or profoundly in the books. It is thought that examining different publications from more publishers is also important for the issue of child rights.

Article 42 of the Convention on the Rights of the Children states that, children should be taught the convention by effective means, as well. Therefore, children need to be informed and educated about the Convention. As a result of this research, it was determined that rights were included at different levels in the books. It is thought that families and teachers introducing children with different and many illustrated children's books will be effective in making children aware of their rights. Also it can be stated that it is important for authors of children's literature to write books by taking child rights into consideration more.

Bahçeli Kahraman, P., Kartal, T. & Yıldız, S. (2020). Resimli çocuk kitaplarında çocuk hakları. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 3(2), 138-163.